

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Кафедра міжнародних економічних відносин

РЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеня бакалавра
зі спеціальності 292 Міжнародні економічні відносини
за освітньою програмою «Міжнародна економіка»

**НА ТЕМУ: «СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЗАЛУЧЕННЯ ПРЯМИХ ІНОЗЕМНИХ
ІНВЕСТИЦІЙ В РЕГІОНИ УКРАЇНИ (НА ПРИКЛАДІ ОДЕСЬКОГО
РЕГІОНУ)»**

Виконавець:

студентка ФМЕ

Ожоганич Тетяна Юріївна _____
/підпис/

Науковий керівник:

д.е.н, професор

Козак Юрій Георгійович _____
/підпис/

ОДЕСА – 2021

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Приплив в будь-яку країну інвестицій з боку нерезидента називається іноземним капіталом. Такі гроші відіграють велику роль у розвитку економічного потенціалу позичальника. Однак, для того щоб іноземці захотіли вкласти кошти в бізнес країни, вона повинна бути для них дуже приваблива. Повинен бути потенціал до розвитку, який обіцяв би їм значний дохід.

В сучасному світі можливість укріпити інфраструктуру, підвищити продуктивність та створити можливості для працевлаштування є основними мотивами залучення іноземного капіталу.

Прямі іноземні інвестиції впливають на економічне зростання країни через передачу технологій, ноу-хау, формування людських ресурсів та інтегрування з глобальними ринками, посилення конкуренції.

Результати показують, що залучення прямих іноземних інвестицій разом з розвитком людського капіталу в значній мірі сприяє економічному зростанню приймаючої країни.

Прямі іноземні інвестиції мають велике значення для країн, що розвиваються та їх ринків, оскільки саме там компанії найбільше відчувають потребу в фінансуванні та досвіді для розширення своїх можливостей.

Незважаючи на позитивні моменти від залучення іноземних інвестицій, цей процес має свої негативні наслідки, котрі слід враховувати при розробці інвестиційної політики.

В умовах глобальних викликів та протистояння нових геополітичних центрів, питання активізації залучення прямих іноземних інвестицій особливо гостро стоїть для України, як для країни, що розвивається. В свою чергу, робити прогнози та давати відгуки в масштабах держави стає все дедалі складніше. Це відбувається за рахунок часткової децентралізації на місцях управління. Україна, як держава, визначає основний вектор розвитку та спрямовує свої зусилля на представлення країни на світовій арені. Тоді як, в межах регіонів відбувається основний пласт дій та зрушень, що й провокують підвищення економічних показників держави в цілому. Тому розгляд стану та перспектив залучення прямих іноземних інвестицій в регіони України стає одним з найперспективніших та найцікавіших питань сьогодення.

В економічній літературі проблематикою факторів впливу на інвестиційний потік займалися такі науковці, як Бирка М.І., Маргіта Н.О., Вербіцька І.І. та ін., вони розглядали можливості регулювання через фактори, необхідний потік інвестицій в регіон. Характер прямих іноземних інвестицій та їх природу досліджували: Кентон В., Бекмуродова Г., Хауді Х. та ін. Аспект правового регулювання ПІІ був об'єктом дослідження таких науковців, як: Лизогуб В.А., Голенищева Є.Ю., Кравчун О.С. та ін. Та прояв факторів на інвестиційний потік, державні стратегії залучення прямих іноземних інвестицій чи ступінь впливу іноземних інвестицій на регіон в цілому протягом періоду загострення світової фінансової кризи, а й наразі впливу на них пандемії, вченими не були розглянуті.

Тому дана тема (з періодом для аналізу в останні 5 років) є актуальною, а результати дослідження можуть привнести нове бачення як раніше вже вирішених проблем так і рішення нових викликів.

Мета і завдання кваліфікаційної роботи. Метою дослідження є аналіз залучення прямих іноземних інвестицій в економіку регіону та розробка шляхів їх активізації.

Для реалізації поставленої мети необхідно вирішити ряд завдань, зокрема:

- Визначити чинники та особливості прямих іноземних інвестицій на рівні регіону;
- Розглянути нормативне регулювання залучення прямих іноземних інвестицій: світовий та український досвід;
- Розглянути методи оцінки прямих іноземних інвестицій на рівні регіону;
- Надати характеристику Одеського регіону, як об'єкта прямого іноземного інвестування;
- Проаналізувати чинники впливу на залучення прямих іноземних інвестицій в Одеський регіон;
- Здійснити аналіз стану та перспектив прямого іноземного інвестування в Одеському регіоні;
- Розглянути можливість впровадження заходів територіального маркетингу, як чинник посилення інформаційної складової залучення прямих іноземних інвестицій в Одеський регіон;
- Запропонувати адаптацію світового досвіду стимулювання прямого іноземного інвестування в регіон;
- Удосконалити шляхи активізації співробітництва в інвестиційній сфері на рівні Одеського регіону в рамках транскордонного співробітництва.

Об'єктом дослідження є процес залучення прямих іноземних інвестицій в Одеський регіон та розробка шляхів його активізації.

Предметом дослідження виступають теоретико-методологічні та організаційно-економічні рішення щодо залучення прямих іноземних інвестицій в регіон.

Методи дослідження. У процесі наукового дослідження використовувались загальнонаукові та конкретно-наукові методи, а саме: метод системного аналізу, синтезу та узагальнення – для дослідження теоретичних аспектів інвестиційної діяльності; методи економетричного аналізу (кореляційно-регресійний аналіз); табличний метод – для подання результатів, зведення та групування аналітичних даних; графічний – для відображення динаміки прямих іноземних інвестицій в економік регіону, структури прямих іноземних інвестицій за галузями та операціями; метод SWOT-аналізу – для визначення привабливості регіону для інвесторів. Для обробки та аналізу даних використовувались комп'ютерні програми (пакет аналізу Microsoft Office Excel 2016).

Інформаційна база дослідження. Для написання кваліфікаційної роботи бакалавра використовувались такі джерела інформації, як: наукові праці українських та зарубіжних вчених, серед яких особливо доцільно виокремити: Бондарчук І., Козак Ю.Г., Бекмуродова Г., Завгородній А.В., Бирка М.І., Кентон В., Маргіта Н.О., Голенищева Є.Ю., Єрмакова О.А., Ефран Є., Хауді Х., Чахуно Ю., Віджуйо Х. та інших.

Інформаційно-довідковою базою є нормативно-правові акти України, матеріали наукових конференцій, дані Головного управління статистики в Одеській області, а

також електронні ресурси, такі як: A Global Foreign Direct Investment Country Attractiveness Index 2020; «Doing business regional 2020» та інші.

Публікації та апробація результатів дослідження. За результатами виконання кваліфікаційної роботи опубліковані тези:

Ожоганич Т.Ю. Стан та перспективи прямого іноземного інвестування в Одеському регіоні / Матеріали студентської дистанційної науково-практичної конференції «Минуле, Сучасне, Майбутнє», Випуск 11. Одеса: ОНЕУ, 2021. – С. 258-263.

Kolidynskyi S., Ozhoganych T. Foreign direct investment in Odessa region and pandemic COVID-19. Наукові проблеми господарювання на макро-, мезо- та мікроекономічному рівнях. Матеріали XIX Міжнародної науково-практичної конференції (17-18 травня 2021р., Одеса). Одеса: Одеський національний економічний університет. 2021. (у друці).

Структура роботи: кваліфікаційна робота бакалавра складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (63 найменувань) та 4-х додатків. Загальний обсяг роботи становить 80 сторінок. Основний зміст викладено на 66 сторінках. Робота містить 10 таблиць та 8 рисунків.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі «ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ АНАЛІЗУ ПРЯМИХ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ» розглядаються поняття, чинники та особливості прямих іноземних інвестицій на рівні регіону, досліджено нормативне регулювання залучення прямих іноземних інвестицій в розрізі світового та українського досвіду, наведено основні методи оцінки прямих іноземних інвестицій на рівні регіону.

У другому розділі «АНАЛІЗ ЗАЛУЧЕННЯ ПРЯМИХ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ В ОДЕСЬКИЙ РЕГІОН» надано характеристику Одеського регіону, як об'єкта прямого іноземного інвестування, проаналізовано чинники впливу на залучення прямих іноземних інвестицій та проведено аналіз стану та перспектив прямого іноземного інвестування в Одеський регіон.

У третьому розділі «ШЛЯХИ АКТИВІЗАЦІЇ ЗАЛУЧЕННЯ ПРЯМИХ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ В ОДЕСЬКИЙ РЕГІОН» запропоновано напрями активізації залучення прямих іноземних інвестицій в Одеський регіон, зокрема використання територіального брендингу, як чинника посилення інформаційної складової залучення іноземних інвестицій, адаптація світового досвіду стимулювання прямих іноземних інвестицій та активізація співробітництва в інвестиційній сфері в рамках транскордонного співробітництва.

ВИСНОВКИ

За результатами дослідження проведеного в першому розділі кваліфікаційної роботи бакалавра було визначено теоретико-методичні основи аналізу прямих іноземних інвестицій. Згідно з цим, виділено, що прямі іноземні інвестиції – це інвестиції, здійснені фірмою або фізичною особою в одній країні в інтереси бізнесу,

розташовані в іншій країні. Як правило, ПІІ мають місце, коли інвестор створює іноземні господарські операції або купує іноземні ділові активи в іноземній компанії. Власність інвестора (повна або часткова) і його контроль над зарубіжним підприємством, яке стає частиною організаційної структури ТНК як її філія або дочірнє підприємство - є головною відмінністю прямих іноземних інвестицій від інших видів інвестування.

Також в розділі була надана порівняльна оцінка нормативного регулювання залучення прямих іноземних інвестицій. Було визначено, що успішність інвестиційної політики залежить від правильно обраного механізму регулювання залучення іноземного капіталу. Ефективний інструментарій управління інвестиційною діяльністю опирається на висновки та рекомендації, отримані за допомогою тестування моделей певних економічних процесів. Державна інвестиційна політика проявляється в нормативно-правових актах на основі яких підприємства проводять свою діяльність. В плані методичного забезпечення та ефективних законодавчих реформ для України може виступати досвід країн світу, а саме Франції, Польщі, Казахстану. Щодо державної стратегії провадження інвестиційної діяльності уваги також потребує система таких країн, як Китай та Сполучені Штати Америки.

У розділі було зібрано інструментарій оцінки іноземного інвестування. Та було визначено, що найбільш прийнятним для оцінки стану та перспектив залучення ПІІ в регіон будуть використані такі методи, як системний підхід, для викладу матеріалу та узагальнення даних, економіко-статистичний метод для аналізу тенденцій залучення іноземних інвестицій в економіку регіону, метод рейтингових оцінок для визначення ефективності діючого механізму залучення іноземних інвестицій, метод економетричного аналізу для оцінки впливу факторів на залучення ПІІ та SWOT-аналіз для визначення перспектив розвитку залучення іноземних інвестицій в регіон.

У другому розділі роботи було проаналізовано залучення прямих іноземних інвестицій в Одеський регіон, а саме було надано характеристику регіону, як об'єкту інвестування. У 2019 році в порівнянні з 2018 роком надходження ПІІ зросло на 212,3 млн.дол., при цьому кожний відсоток зростання містив в собі 733 тис.дол.США, а в порівнянні з 2015 роком приріст склав 517,3 тис.дол.США. Це говорить про активізацію залучення ПІІ у 2019 році. Але ця тенденція не збереглася. Найбільше інвестицій залучає така галузь регіону, як промисловість – 528112,6млн. грн. Не менш важливими є інвестиції в транспорт, складське господарство – 309289,6млн.грн. та операції з нерухомим майном – 255472,2млн.грн. станом на 2019 рік. ПІІ почали надходити у найбільш розвинені для регіону галузі, а не в пріоритетні за розвитком. Це відбулося з метою запобігання ризику втрати коштів через складне геополітичне положення регіону та інших ризиків пов'язаних з транскордонним сусідством. Серед інвесторів провідні місця займають Кіпр, Сінгапур, Нідерланди та Велика Британія.

Було проведено кореляційно-регресійний аналіз за результатами якого можна говорити про сильний зв'язок між соціально-економічним розвитком регіону та обсягом залучення ПІІ. Це можна стверджувати за результатами аналізу впливу обсягів ПІІ на результативні показники регіону. За досліджуваний період тільки вилучення прямих іноземних інвестицій з регіону слугувало до падіння ВРП з коефіцієнтом регресії у -73,15. Таким чином, кожне падіння обсягу прямих іноземних

інвестицій в Одеську область на 1 млн. дол., призвело до падіння ВРП на 73,15 млн. грн.

Було проведено SWOT-аналіз, який визначив, що Одеський регіон з величезним інвестиційним потенціалом, зараз демонструє інвестиційну ефективність на середньому рівні. Інвестиційний клімат станом на 2019 рік був оцінений серед інших регіонів України в 317 балів, регіон обійняв 18 сходинку в рейтингу. Інвестиційне забезпечення регіону значно нижче нормативних показників ($0,4\% < 20\%$). Регіон потребує ефективної стратегії залучення ПІІ, оперативні цілі якої будуть спиратися на переваги та мінімізують слабкості та загрози шляхом використання всіх можливостей.

У третьому розділі кваліфікаційної роботи бакалавра було виділено та запропоновано шляхи активізації залучення прямих іноземних інвестицій в Одеський регіон. Одним з можливих рішень є ефективне інформаційне забезпечення. Це сукупність форм документів, нормативної бази та реалізованих рішень щодо обсягів, розміщення та форм ПІІ. Інакше кажучи це інформування потенційних інвесторів та ділових партнерів регіону щодо стану та перспектив місцевих проєктів. Є безліч форм забезпечення інвесторів інформацією, але одними із форм з найбільшою віддачою є брендинг країни та регіону, а також економічна дипломатія. Було запропоновано адаптацію досвіду таких країн, як: Польща, Франція, Китай, США та Казахстан чие нормативне регулювання процесу інвестування розглядалось в розділі 1 даної роботи.

Було визначено, що одним із напрямів міжнародної співпраці між регіонами є транскордонна співпраця, яка являє собою форму існування міжнародних регіональних відносин двох чи більше суб'єктів для досягнення взаємовигідних цілей, розвитку економічного середовища при певній синергетичній спрямованості. ПІІ, в свою чергу, тісно пов'язані з концепціями місцевого економічного розвитку, оскільки забезпечують створення ключових (якірних) підприємств, які відіграють вирішальну роль в місцевій економіці. Одеська область є унікальною, адже вона єдина в Україні є членом п'яти європейських регіональних організацій, має представництва міжнародних організацій та розширює свій вплив далеко за межі сусідніх країн в рамках такого співробітництва.

Резюмуючи вище зазначене, вбачаються доцільним наступні пропозиції та рекомендації:

- Розробити та запустити всеосяжний інформаційний портал Одещини (в доступі на основних мовах світової спільноти), який буде актуалізовувати проєкти не лише обласного значення, а й районних та селищних центрів ;
- Створити на базі Одеського регіону Агентства із залучення іноземних інвестицій;
- Розглянути можливість створення Українського агентства зі страхування ПІІ;
- Сприяти організації та проведенню бізнес-форумів, ділових зустрічей, семінарів, круглих столів та інших іміджевих заходів з питань інвестиційної діяльності;

- Ведення системної роботи органів влади та місцевого самоврядування прикордонних територіальних громад, щодо моніторингу та розв'язання основних завдань в рамках транскордонного співробітництва;
- Популяризація вітчизняного виробника, Одеського бренду, в першу чергу серед місцевих мешканців.

АНОТАЦІЯ

Ожоганич Т.Ю. «Стан та перспективи залучення прямих іноземних інвестицій в регіони України (на прикладі Одеського регіону)».

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня бакалавра зі спеціальності «292 Міжнародні економічні відносини» за освітньою програмою «Міжнародна економіка». Одеський національний економічний університет. – Одеса, 2021.

Кваліфікаційна робота бакалавра складається з трьох розділів. Об'єктом дослідження є процес залучення прямих іноземних інвестицій в Одеський регіон та розробка шляхів його активізації.

У роботі розглядаються поняття, чинники та особливості прямих іноземних інвестицій на рівні регіону, нормативне регулювання процесу їх залучення в Україні та закордоном, а також методи оцінки іноземних інвестицій.

Надано характеристику Одеського регіону, як об'єкту прямого іноземного інвестування, здійснено факторний і кореляційно-регресійний аналіз впливу чинників, що сприяють та заважають залученню іноземних інвестицій. Проаналізовано стан та перспективи прямого іноземного інвестування в Одеському регіоні.

Запропоновано шляхи активізації залучення прямих іноземних інвестицій в Одеський регіон, зокрема можливість використання територіального маркетингу, адаптація світового досвіду стимулювання інвестицій та шляхом активізації інвестиційних програм в рамках транскордонного співробітництва.

Ключові слова: прями іноземні інвестиції, світовий досвід залучення, брендинг регіону, SWOT- аналіз, транскордонне співробітництво, Одеський регіон.

ANNOTATION

Ozhohanych T. «State and prospects of foreign direct investment attracting to the regions of Ukraine (on the base of Odessa region)».

Thesis for bachelor's degree in specialty 292 «International economic relations» under the program «International economy». - Odessa National Economic University. - Odessa, 2021.

Thesis consists of three chapters. The object of the study is process to attract foreign direct investment in the Odessa region and develop ways to intensify it.

The work considers the concepts, factors and features of foreign direct investment at the regional level, the regulatory regulation of their attraction in Ukraine and abroad, as well as methods of assessing foreign investment.

Description of Odessa region as an object of foreign direct investment is provided, factor and correlation-regression analysis of influence of factors contributing and interfering

with attraction of foreign investment is carried out. The state and prospects of foreign direct investment in Odessa region were analyzed.

Ways of intensifying the attraction of foreign direct investment to Odessa region are proposed, in particular, the possibility of using territorial marketing, adapting the world experience of investment promotion and by intensifying investment programs within the framework of cross-border cooperation.

Keywords: foreign direct investment, world experience in attracting, branding of the region, SWOT- analysis, cross-border cooperation, Odessa region.